

Motion till riksdagen 2012/13:Kr326

av Lars Ohly m.fl. (V)

Kulturfrågor

1 Innehållsförteckning

2	Förslag till riksdagsbeslut.....	2
3	Inledning	5
4	Digitala bibliotek.....	6
5	Film för alla.....	7
6	Biblioteken	7
6.1	Skolbibliotek.....	8
6.2	Bibliotek som når alla.....	9
6.3	Biblioteksersättningen	9
7	Lägre momsats på e-böcker	10
8	Kulturarvslyftet – ett fiasko.....	11
9	Konstnärernas villkor	11
10	Scenkonstnärernas pensioner.....	13
11	Fritt inträde på våra museer.....	13
12	Funktionshindersperspektivet och museerna	14
13	Scenkonsten.....	15
14	Bild och form	15
15	Kulturen – en livsnerv i hela landet.....	15
16	Umeå – Europas kulturhuvudstad 2014.....	16

Fel! Okänt namn på

2 Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att inrätta digitala bibliotek.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ett utökat filmstöd.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att införa en nationell biblioteksplan.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att förtydliga skollagens krav på skolbibliotek.¹
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att i lag tillgodose förskolans behov av bibliotek.¹
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om bibliotek som når alla.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att värna och respektera biblioteksersättningens förhandlingsordning.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om momssatsen på e-böcker och regeringens roll.²
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om Kulturarvslyftet och förbättrad handledning.
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att det bör ställas kulturpolitiska krav på de institutioner som deltar i Kulturarvslyftet.
11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om stöd till teater-, musik- och dansallianserna.
12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om centrumbildningarna.
13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att återinföra den statliga inkomstgarantin för konstnärer.
14. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen snarast möjligt, redan under innevarande år, löser frågan om scenkonstnärernas pensioner.
15. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att införa fri entré på statliga museer.
16. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om fritt inträde på lokala och regionala museer.
17. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att funktionshindersperspektivet ska ingå i mångfalds- och mångkulturbegreppen.
18. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om uppdrag till museisektorn om ett funktionshindersperspektiv.
19. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om inriktningen på stödet till bild- och formkonst.

Fel! Okänt namn på

20. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anføres i motionen om kultur för landsbygden och storstädernas förorter.

¹ Yrkandena 4 och 5 hänvisade till UbU.

² Yrkande 8 hänvisat till SkU.

Fel! Okänt namn på

3 Inledning

Vad vore ett samhälle utan kultur? Vad vore kulturen utan konst? Varje mänskligt samhälle har sin egen kultur, levnadssätt och sedvänjor. Kulturen i vidaste bemärkelse är det som präglar det sociala livet och ger uttryck för människors förmåga att forma sitt samhälle. Konsten, kan man säga, ingår i kulturens kärna och är även ett mera specifikt uttryck för mänskligt liv också på det individuella planet. De konstnärliga uttrycken kan vara spontant skapade, från ett barns lek med ljud eller ord till en författares mödosamma och målmedvetna arbete med språket. Både barnet och den vuxna ordskaparen förmedlar känslor och kommunicerar tankar med den omgivande verkligheten.

De traditionella konstformerna som bildkonst, litteratur, musik, teater och dans utvecklas och förändras samtidigt som nya konstformer kommer till, t.ex. databaserad kommunikation och experimentella uttryck i olika former. En del hamnar på marknaden och förvandlas till en vara bland varor, medan annat förblir just uttryck för människans skapande kraft utan tanke på ekonomisk belöning. För professionellt verksamma kulturskapare är det viktigt att få både rimlig lön och samma sociala förmåner som andra yrkesarbetande människor i samhället.

Ett lands kulturpolitik speglar den politiska maktens syn på människan, både som skapande och som mottagare, konsument, av det som skapats av andra. Vänsterpartiets kulturpolitik vill främja och skapa förutsättningar för konstskapandet både på det lekfulla, spontana planet (i t.ex. skolan) och på den professionella nivån.

Samtidigt vill vi öka tillgängligheten för alla i samhället att låta sig berikas och ta del av det som konsten har att erbjuda. Konstens uppgift är mångahanda, inte bara att underhålla utan också att skapa debatt, att vidga yttrande- och uttrycksfrihetens ramar och att undersöka det demokratiska spelutrymmet också i ett samhälle så styrt av köpenskap och lönsamhetstänkande som vårt.

Kulturen är en hörnsten i det demokratiska samhället som måste lämna plats för det fria ordet och möjlighet till att undersöka vad det egentligen innebär att vara människa i den tid som vi ingår i och omges av. Kulturen försvarar varje människas lika värde och olika gruppers rätt till val av liv, religion, tradition osv.

Vänsterpartiet vill öka kulturens svängrum i samhället, dels genom att ta med kulturarvet in i nuet, för att sedan låta nya konstformer komma till tals, dels genom att låta konsten spela en mycket viktigare roll i samhället än vad den nu gör. Ett särskilt barnperspektiv vill vi anslå, som tydliggör de uppenbara orättvisor som både döljs och samtidigt växer i vårt samhälle. Likaså vill vi värna de nationella minoriteternas kulturutövning, inte minst romernas.

Kulturen kan överbrygga gränser och minska avståndet mellan olika grupper i samhället, men tyvärr även förstärka motsättningar och öka klyftorna mellan människor. Det beror på vilken kultursyn vi har. Med en demokratiskt fungerande nål i kulturkompassen kan vi orientera oss mot ett mera jämlikt och rättvist samhälle. Att satsa på kultur innebär att vi verkligen tycker att

dessa pengar är en framtidsinvestering med vittförgrenade effekter på hela samhället.

Konsten förmår skärpa synen och stimulera tanken, aktivera känslan och skapa samhörighet på humanismens grund, men detta förutsätter som sagt en demokratisk kultursyn som sätter människan framför pengarna. Vi har under motionsåret 2011/12 i motionen Kulturen tillhör alla (Kr307) tagit upp en mängd frågor inom kulturområdet. Här sätter vi fokus på några.

4 Digitala bibliotek

Vänsterpartiet vill införa digitala bibliotek där man utan kostnad ska kunna ladda ned böcker, film, musik och andra medier. Samtidigt ska upphovsmännen få ordentlig ersättning för detta, liknande vad som sker vid boklån på de vanliga biblioteken. Vi avsätter i vår budget medel för att inrätta digitala bibliotek från år 2015.

Digitala bibliotek kan inte helt ersätta fildelningen, lika lite som folkbiblioteken gjorde att människor slutade låna böcker av varandra. Däremot skulle de vara ett steg på vägen mot ett mer positivt sätt att hantera frågan om teknikutvecklingen och kulturens villkor – långt från dagens låsning kring försöken att stoppa fildelningen. Många artister, filmare, författare och andra är uppriktigt oroade över sina möjligheter att arbeta heltid med sin verksamhet i framtiden. Digitala bibliotek med bra ersättningar handlar om att ta politiskt ansvar för kulturekonomin i stort och se till att fler kulturskapare kan leva på konstnärligt arbete som vi alla kan ta del av. Ersättningen skulle till en början behöva styras av politiska beslut om stödets totalsumma, men när systemet stabiliserats bör en ordning inrättas med förhandling mellan upphovsrättsinnehavare och stat och anslagen ordentligt räknas upp.

Det digitala bibliotekets ersättningar behöver både tak och golv, precis som i dagens bibliotekersättning. Golvet behövs för att undvika administrationskostnader och taket behövs för att undvika att alltför mycket pengar går till upphovsmän som redan är ekonomiskt välbeställda. Poängen med bibliotekersättning är inte att simulera en marknad, utan att få stark effekt på möjligheten att arbeta med kultur.

Redan inom ramen för dagens upphovsrättslagstiftning skulle de digitala biblioteken kunna erbjuda tillräckligt goda villkor för att många artister och filmare skulle kunna sprida sina verk där. Med en reformerad upphovsrättslag skulle de på sikt kunna få rätt att dela ut material, på samma sätt som de fysiska biblioteken kan göra i dag. Den utredning om upphovsrättslag som är lagd svarar inte mot de utmaningar som ett modernt mediasamhälle ställer.

Vi tror inte på att försöka återskapa själva utlåningen av böcker som en ”utlåning” av filer genom att tvinga användarna att installera särskilda program som raderar lånade verk efter en viss tidsperiod. Steget från att biblioteken lånar ut fysiska exemplar till att de också låter användarna kopiera dem är inte så stort som det kan tyckas. I de flesta fall läser folk inte om böcker eller filmer som man lånar på bibliotek och om man så vill är det bara att låna

Fel! Okänt namn på

dem igen. På ett digitalt bibliotek blir det särskilt poänglöst att försöka inskränka användarnas möjligheter att hantera filerna så länge man ändå kan låna om verken när som helst.

Vi menar att det är avgörande att digitala bibliotek inte kräver att användarna har DRM-program installerade på sina datorer. Försöken att kryptera och kopieringsskydda filer är en av de viktigaste orsakerna till att de flesta film- och musiktjänster som finns på internet misslyckats. Det finns också starka principiella skäl att lyfta fram mot att det offentliga publicerar material utan öppna standarder. I stället ser vi gärna att standardavtalet kopplas till ett krav på att verket släpps under någon av Creative Commons-licenserna. Det skulle innebära att det alltid är tillåtet att sprida verken även utanför biblioteken så länge det inte sker kommersiellt.

Det bör inrättas digitala bibliotek med ersättningssystem enligt ovan. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

5 Film för alla

Film är en konststart som i sig rymmer alla andra konstarter: berättelsen, bilden, musiken, dramat, dansen osv. Det är ett medium med stor genomslagskraft som i hög grad formar vår bild av världen och vid sidan av musiken den konststart som flest ungdomar regelbundet kommer i kontakt med.

Svensk film behöver bättre och mer långsiktiga villkor för att kunna stå sig i den internationella konkurrensen. Ett sådant bör anpassas efter att film i takt med teknikutvecklingen visas på allt fler dukar och skärmar jämfört med tidigare. Svensk film är i dag underfinansierad. Det är bara att se på grannländerna där Norge skördar framgångar med sitt filmstöd och Polen har fördubblat antalet filmproduktioner och tiodubblat antalet besökare av polska filmer genom en filmskatt som infördes för sju år sedan. Vi ser ett framtida utvidgat filmavtal som det alternativ som skulle kunna skapa bättre ekonomiska villkor och därmed bättre konstnärliga villkor för filmen.

Särskilt möjligheterna till produktion av svenska kvalitetsfilmer för barn och unga behöver stärkas. Uppdraget att verka för ökad jämställdhet och mångfald bland filmskaparna och stödet för internationell marknadsföring av svensk film behöver stärkas. Inför utgången av filmavtalet bör det redan nu förberedas för hur ett statligt filmstöd ska se ut genom en utredning. Det som ovan sägs om mer långsiktiga villkor för filmstödet och en utredning bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

6 Biblioteken

Folkbildningen och folkbiblioteken hör till fundamenten i ett demokratiskt samhälle. Genom biblioteken kan alla i samhället få ett avgiftsfritt och allsidigt utbud av böcker, andra medier och kunskapskällor. Att barn och unga har

tillgång till bra och inspirerande bibliotek ökar lusten att läsa och upptäcka både sitt eget liv och världen utanför. Språk och språkkunskap utvecklas genom att tillgången till böcker är fri. Bokbussar är ett bra komplement till fasta bibliotek där avstånden är långa. Under senare år har trenden emellertid varit att vi fått färre och färre biblioteksfilialer och därmed längre och längre avstånd till biblioteken.

Bibliotek är inte bara böcker. På biblioteken ges i dag stort utrymme för informationssökning i andra än tryckta medier. Mer och mer information ges i dag enbart över internet, varför det är oerhört viktigt att biblioteken kan tillhandahålla även denna service. Det ska finnas välutbildade bibliotekarier som hjälper medborgarna till rätta: dels de som vill använda sig av olika typer av nya medier, dels de som ”bara” vill låna en bok och känner sig obekväma med ny teknik. Ny teknik ska vara ett hjälpmedel och en tillgång, inte ett hinder.

På flera håll i landet har genomförts privatiseringar av biblioteksdriften. Om den utvecklingen slår igen riskerar den på sikt att förändra de svenska bibliotekens kvalitetsnivå, oberoende och tillgänglighet. I ett samhälle där vi möter mer information än någonsin har välförsedda bibliotek och utbildade bibliotekarier en allt viktigare roll att spela som garantier för oberoende och relevant information. Ingen ska behöva misstänka att det som erbjuds har valts ut för att gynna vissa kommersiella eller politiska intressen. Vidare innebär privatiseringar att samarbete ersätts med konkurrens.

I dag skulle ingen bibliotekarie tveka att hjälpa oss hitta det vi söker även när det inte finns på just mitt bibliotek. Men när företag tar över förvandlas låntagarna till kunder och de andra biblioteken till konkurrenter. Sannolikheten är också stor att privat drivna bibliotek fokuserar på det som är lätt att mäta, som antalet besökare eller utlån. Sådan statistik kan vara nog så viktig, men fångar bara in en liten del av vad som avgör ett biblioteks kvalitet. Detta riskerar leda till urvattning av biblioteken och förvandla vår unika folkbildningstradition till ännu en kommersiell marknadsplats med vinstintresset som främsta drivkraft. Vänsterpartiet anser att biblioteken ska stå fria från inflytande av marknadskrafterna och kommersiella intressen. Den bibliotekslag som nu aviseras markerar inte nog kraftigt mot den utveckling som smyger sig på.

Vänsterpartiet vill därför se att en nationell biblioteksplan tas fram för alla offentligt ägda eller stödda bibliotek, således även högskole- och folkhögskolebibliotek. Den ska samordna systemen och skapa överskådlighet i biblioteksfloran och säkerställa en likvärdig biblioteksstandard och biblioteksservice över hela landet. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

6.1 Skolbibliotek

Skolbiblioteken fyller en alldeles egen funktion. Tyvärr har även skolbiblioteken fått känna på kalla vindar när det ska sparas pengar, i kommunala skolor men framför allt i friskolorna som har som överordnat mål att ge vinst.

Fel! Okänt namn på

Alla elever ska ha tillgång till skolbibliotek. Det är ett viktigt steg framåt men eftersom kraven för att uppfylla detta är låga har många skolor valt att ha ett tillfälligt bokbestånd i stället för ett riktigt skolbibliotek med utbildad personal.

Det är elevernas behov som ska stå i centrum vid utformningen av skolbiblioteket. Biblioteket är inte enbart ett verktyg för att förbättra elevernas läsförmåga och deras förmåga att ta till sig olika kunskaper. Det handlar lika mycket om att ge eleverna möjlighet att möta skönlitteraturen på egna villkor. Skolbibliotekens roll och uppgift måste förtydligas och lyftas fram. Det ska finnas en tydlig definition av ett skolbibliotek och i skollagen ska anges regler för tillgänglighet, kvalitet, öppettider, personalkrav m.m. Särskilt viktigt är att det finns bestämmelser om personalens utbildning och att deras arbete ska vara en integrerad del av pedagogiken. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Det krav på skolbibliotek som finns i dag gäller tyvärr inte förskolan. Det kan möjligen ha varit förståeligt så länge som skolbiblioteken definierades enbart som instrument för rent pedagogiska ambitioner och så länge som förskolan inte omfattades av principen om det livslånga lärandet. I dag är läget ett annat. Förskolans uppgift är mycket vidare än att bara omfatta det rena lärandet. Vi vet i dag vilken betydelse det har även för de mycket små barnen, deras kreativitet och fantasi, och i förlängningen för deras framtida möjligheter i samhället, att de kommer i kontakt med böcker och litteratur på ett tidigt stadium, långt innan de själva kan läsa. Ansvar för förskolebarnens ständiga tillgång till böcker, och löpande förnyade bokbestånd, måste ligga på förskolans ledning, inte på den enskilda förskolläraren. Förskolans behov av bibliotek bör tillgodoseas i lagen. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

6.2 Bibliotek som når alla

Biblioteken bör även bedriva uppsökande verksamhet och bibliotek bör i högre grad än i dag inrättas på arbetsplatser, sjukhus och andra institutioner. Inte minst är det viktigt med fängelsebibliotek. Även arbetsplatsbibliotek, som väggkrogsbiblioteken för lastbilschaufförer, fyller en viktig funktion. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Vi avsätter i vår budgetmotion 2012/13:Fi250, 10 miljoner kronor årligen för ett särskilt statligt stöd till uppsökande biblioteksverksamhet.

6.3 Biblioteksersättningen

För varje bok som lånas ut på ett bibliotek får författarna, tecknarna och fotograferna en viss ersättning. På så sätt garanteras att vi även i framtiden kan ta del av nya verk och upphovsmännen får bättre möjligheter att försörja sig på sitt arbete. Nivån på biblioteksersättningen bestäms i förhandlingar mellan upphovsmännens organisationer och regeringen. Vi anser att nivån på biblio-

teksersättningen bör höjas och att de propåer som kommit från regeringen om förändring i sättet att förhandla bör avvisas.

Vänsterpartiet anser att upphovsmännen även fortsättningsvis ska ha rätt att förhandla om biblioteksersättningen. Biblioteksersättningens förhandlingsordning ska värnas och respekteras. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

7 Lägre momssats på e-böcker

I januari 2002 infördes på förslag av Vänsterpartiet låg moms (6 procent) på försäljning av böcker. Målet var att böcker och tidskrifter skulle bli billigare, men även att läsandet skulle öka.

Resultatet av momssänkningen visar tydligt att fler böcker och tidskrifter säljs idag än före momssänkningen. Det är däremot osäkert hur mycket läsandet har ökat i alla grupper. Det finns en misstanke att de som redan läste mycket nu läser ännu mer efter momssänkningen. Kombinerat med ett generöst kulturstöd till böcker och tidskrifter bör ändå en låg momssats bidra till att läsandet totalt ökar samtidigt som kvaliteten bevaras.

För att billigare böcker ska ge effekt i ökat läsande måste också distributionen av böcker bli bättre. Det räcker inte att stödja produktion och försäljning av skönlitteratur om den inte görs tillgänglig för så många som möjligt. Bokbussar, skolbibliotek och bokklubbar har haft stor betydelse för att framförallt barn och ungdomar upptäckt glädjen i att läsa. Idag är inte bokbussar en självklarhet för barn på landsbygden och i friskolor är skolbibliotek sällsynta.

Det finns också en ologisk skillnad mellan momssatsen på böcker och e-böcker. Den lägre momssatsen omfattar inte bara tryckta böcker utan även så kallade ljudböcker eller talböcker som säljs på cd eller kassett. Däremot gäller bokmomsen inte för böcker som laddas hem från internet. Då är momssatsen 25 procent. Det beror sannolikt på att marknaden för e-böcker var väsentligt mindre utvecklad när beslutet om lägre moms togs 2001.

Den 17 maj 2011 beslutade riksdagen att säga ja till sänkt moms för e-böcker. Skatteutskottets förslag om samma momssats på alla typer av böcker antogs av en i stort sett enig riksdag. Riksdagsbeslutet gällde Sveriges syn på EU-kommissionens s.k. grönbok om mervärdesskattens framtid, där en av punkterna gällde frågan om likvärdig moms för alla av böcker oavsett format.

Trots detta kvarstår den högre momssatsen på e-böcker. Det är nu dags att radera ut denna skillnad. Momssatsen på e-böcker bör sänkas och vara på samma nivå (6 procent) som momssatsen på tryckta böcker och ljudböcker. Att införa reducerad moms på tjänster som tillhandahålls på elektronisk väg tycks alltså i nuläget inte vara förenligt med EU:s momsdirektiv (2006/112/EG). Detta direktiv ger bindande anvisningar till hur momslagstiftningen ska vara utformad. Vi menar att regeringen måste driva frågan om sänkt moms på e-böcker på ett aktivt sätt. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen tillkänna.

Fel! Okänt namn

8 Kulturarvslyftet – ett fiasko

Mer resurser till digitalisering av kulturarvet är en viktig fråga som Vänsterpartiet har drivit. Efter att först ha lagt ned det framgångsrika Accessprogrammet presenterade regeringen en liknande satsning, men i regeringens förslag är den riktad till personer som har nedsatt arbetsförmåga och som har lämnat sjukförsäkringen. Nu har det visat sig att Kulturarvslyftet är ett rejält fiasko med mycket få i arbete. Redan i förra årets motion sade vi att det kommer att kräva mycket handledning med stor kompetens, vilket innebär att även arbetstillfällen för personer med utbildning på området skapas. Nu har det visat sig att det var en riktig bedömning. Vi återupprepar därför kravet. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

För att inte låta projektet enbart bli arbetsmarknadspolitiskt är det emellertid viktigt att tydligare formulera satsningens kulturpolitiska mål. I dag har alltför många institutioner digitaliserat material som inte går att komma åt för utomstående, ibland inte ens av dem själva eftersom man inte har arbetat strukturerat vilket gjort att lagringen snabbt blivit föråldrad. Resultaten av kulturarvslyftet ska vara åtkomligt för var och en, inte bara för experter som kan navigera i otillgängliga system. Det bör finnas gemensamma format och metadata. I första hand bör man fokusera på material där upphovsrätten är utslöcknad eller där verkshöjd saknas, i andra hand på material där institutionen äger upphovsrätten som då bör märkas upp med de friaste Creative Commons-licenserna. Material som inte kan släppas fritt eller där den upphovsrättsliga statusen inte är känd bör endast undantagsvis digitaliseras. Med utgångspunkt i detta bör det ställas upp kulturpolitiska krav på de institutioner som deltar i kulturarvslyftet. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

9 Konstnärernas villkor

Det råder inget tvivel om att samhället behöver sina konstnärer, men konstnärerna måste också kunna förlita sig på samhället. Samhället blir rikare på grund av konstnärernas arbete och för detta måste vi vara beredda att betala gemensamt. Ett lands levnadsstandard bör kunna beaktas i annat än BNP, nämligen genom omätbara humanistiska värden.

Det är dags att samhället tar ansvar för de professionella utövande konstnärerna och deras specifika situation, oavsett om det gäller teater, bildkonst, musik eller någon annan konstform. Än i dag domineras synen på den stora gruppen av arbetande konstnärer av två felaktiga uppfattningar: dels att konstnären trots långa utbildningar och hög kompetens antas kunna utföra sitt arbete mot en mycket låg eller ingen ersättning alls, dels att en konstnärs verksamhet inte skiljer sig från den gängse småföretagarens.

Dessa uppfattningar gör att många konstnärer, vilka liksom alla andra människor arbetar bäst under trygga förhållanden, tvingas leva under ytterst

osäkra ekonomiska villkor. De tvingas också in i ett entreprenörskap som kanske inte alls passar för den kreativa verksamheten. Trots att den egna företagarens eller den fast avlönade arbetarens förutsättningar skiljer sig kraftigt från konstnären antas hon eller han fungera i ett system som är anpassat efter den fasta månadslönen eller småföretagets struktur. Detta leder ofta till att konstnären hamnar utanför de vanliga försäkringssystemen med rätt till a-kassa, pension eller sjukförsäkring.

En modell för att komma runt dessa problem och som har förbättrat frilansarnas möjligheter till försörjning och kompetensutveckling mellan uppdragen är den tredje anställningsformen, de s.k. teater-, musik- och dansallianserna. Frilansande skådespelare, dansare och musiker kan där ha en grundanställning och när de får annat uppdrag tar de tjänstledigt från alliansen. Dessa allianser erbjuder vidareutbildning och hjälp med förmedling av uppdrag, både till dem som är anställda och till dem som inte har haft möjlighet att anställas. Därigenom får konstnärerna en relativ trygghet, samtidigt som man kan utvecklas konstnärligt och bidra till ett rikare kulturliv för alla. Vad som ovan anförs om stöd till teater-, musik- och dansallianserna bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna. I vår budgetmotion avsätter vi därför 20 miljoner kronor årligen för att förstärka teater-, musik- och dansallianserna.

Det är nödvändigt att det finns en förmedlande länk mellan kulturens utövare och den stora allmänheten som kan ta del av konstens olika uttryck. Som en sådan förmedlare har de s.k. centrumbildningarna verkat sedan slutet av 1960-talet. Detta har främjat såväl kulturarbetarnas möjlighet till avlönade uppdrag som att litteraturen, konsten, musiken m.m. verkligen nått ut i samhället, även till grupper som annars skulle ha hamnat i "kulturskuggan". Den extra satsning som har gjorts på centrumbildningarnas viktiga arbete och som dragits in, skulle om den återinfördes, innebära ett nödvändigt tillskott av resurser och vi vill därför återinföra och permanenta denna satsning. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Till särskilt framstående författare, filmare, bildkonstnärer, dansare och andra konstnärer gavs tidigare en statlig inkomstgaranti, en hedrande konstnärslön. Regeringen har avvecklat systemet så att det i dag enbart ges till de runt 150 personer som redan har beviljats inkomstgarantin. Konstnären är garanterad en inkomst, i dag 214 000 kronor per år, en summa som sedan minskas i förhållande till andra inkomster. De pengar som i praktiken betalas ut är cirka en tredjedel av den garanterade summan. Stödet kan vara en förutsättning för längre perioder av skapande eller för projekt som inte är ekonomiskt gångbara. Dessutom är det ett erkännande från samhället av allt som dessa konstnärer har bidragit med. Vänsterpartiet anser att inkomstgarantin är viktig och att nybeviljandet därför bör återupptas. Den statliga inkomstgarantin för konstnärer bör återinföras. Regeringen bör återkomma med förslag på hur detta kan genomföras och finansieras. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Fel! Okänt namn

10 Scenkonstnärernas pensioner

Dansare, sångare och vissa andra scenkonstnärers har yrken som gör att det ofta inte är möjligt att vara yrkesverksam upp till den normala pensionsåldern. Men scenkonstnärernas pensioner är en fråga som har dragits i långbänk under många år. Behovet av en lösning är mycket stort.

I dag är pensionspremien för den som anställer t.ex. en dansare eller sångare ibland mycket högre än själva lönen. Många scenkonstare får dessutom inte ut sin pension eftersom man måste vara fast anställd när man når pensionsåldern. För kulturinstitutionerna skapar dagens system osäkerhet och ekonomiska problem eftersom pensionskostnaderna när man ska anställa scenkonstare är höga och mycket svåröversägliga. Alla vi i publiken får naturligtvis ett fattigare kulturliv på grund av de stora problemen för den som vill anställa inom scenkonsten.

Regeringen har vid upprepade tillfällen lovat att frågan skulle få en snar lösning. I kulturutskottet gjordes 2008 en uppföljning av pensionsvillkoren inom scenkonstområdet. Även då gavs löften om att det skulle ske en skyndsamt behandling. I maj 2009 presenterades så en utredning med förslag till nytt pensionssystem för scenkonstarna. Kulturutskottet har i betänkande 2011/12:KrU1 skrivit: "Utskottet inser att frågan visserligen är komplex men finner det samtidigt otillfredsställande att den ännu inte fått sin lösning. Det pensionssystem som nu tillämpas inom det statunderstödda scenkonstområdet medför redan nu negativa konsekvenser för såväl institutionerna som de konstnärliga yrkesutövarna och publiken." Utskottet påpekar också att "det nuvarande pensionssystemet riskerar således att medverka till försämrad kvalitet på det konstnärliga utbudet." Regeringen anser nu att arbetsmarknadens parter bör ta över ansvaret för att genom kollektivavtal reglera pensionsvillkoren. Sedan kommer man med brasklappen att det ska lösas på ett statsfinansiellt ansvarsfullt sätt. Det håller vi med om men det får inte betyda att institutionernas övriga verksamhet ska urholkas. Dessutom, med tanke på hur länge det här dragits i långbänk, bör regeringen snarast möjligt återkomma med förslag för att lösa problemen med scenkonstpensionerna. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

11 Fritt inträde på våra museer

Samhället har ett ansvar för att säkra såväl kulturarvets vård som medborgarnas tillgång till konsten, historien och kulturarvet. De offentliga museerna och deras samlingar äger vi tillsammans och dessa bör komma alla till del, oavsett om man tjänar tillräckligt för att betala dyra inträden eller ej. Även om det många gånger är gratis för barnen förutsätter i allmänhet deras besök att någon vuxen följer med, vilket är svårt för familjer med pressad ekonomi. Efter att den borgerliga regeringen återinförde inträdesavgiften har besökarantalet minskat med ca 20 procent. Därför bör succén med fri entré på de statliga

museerna återinföras. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna. Vi avsätter därför 70 miljoner kronor årligen för detta ändamål.

Dessutom bör reformen med fritt museiinträde ta ytterligare ett steg så att även lokala och regionala museer kan erbjuda fritt inträde. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna. Vi avsätter därför 50 miljoner kronor årligen för detta i vår budget.

12 Funktionshindersperspektivet och museerna

Samhällets allmänna syn har blivit att synliggöra det som tidigare varit osynligt. Idag är det mer självklart att kvinnors liv och historia ska visas, precis som arbetarnas, olika religiösa grupper och människors olika kulturella bakgrund. Att vi människor har olika sexuell läggning är något som också ska synliggöras, även om det är långt kvar till att det verkligen sker.

I olika riksdagsbeslut, uppdragsbeskrivningar från regeringen och statliga utredningar finns numera många skrivningar kring dessa frågor. Regeringen gav t.ex. Statens historiska museer i mars 2011 i uppdrag att ta fram underlag och utveckla metoder för en mer jämställd representation i museers samlingar och utställningar. Det långsiktiga målet med satsningen är att öka museernas arbete med att belysa och ge nya perspektiv på sina samlingar och utställningar utifrån jämställdhetsaspekter.

I nästan alla dessa dokument och uppdrag är funktionshindersperspektivet fortfarande osynligt. Det finns endast med ur en strikt tillgänglighetsaspekt: att våra museer och kulturinstitutioner ska vara fysiskt tillgängliga för personer med olika funktionsnedsättningar och att det med olika pedagogiska medel går att visa utställningar på nya sätt så att fler kan tillgodogöra sig dem. Men fortfarande saknas ett funktionshindersperspektiv i synen på vad som samlas in, dokumenteras och vad man väljer att visa på utställningar.

När mångfalds- och mångkulturbegreppen diskuteras kan man indirekt uppfatta att funktionshindersperspektivet borde ingå. Men i praktiken är det tveksamt om det är så. Detta måste tydliggöras. Döva har ett eget språk och på många sätt en egen kultur som definitivt bör beskrivas under mångkulturbegreppet. I mångfaldsbegreppet är det uppenbart att funktionshindersperspektivet måste finnas med.

Det finns idag inte någon parallell till det genusuppdrag som Statens historiska museer fått om en mer jämställd representation i samlingar och utställningar. Funktionshindersperspektivet borde ges samma uppmärksamhet. Funktionshindersperspektivet ska ingå i mångfalds- och mångkulturbegreppen. Det bör ges regeringen tillkänna.

Ett uppdrag bör ges till museisektorn kring funktionshindersperspektivet på samma sätt som uppdrag getts kring genusperspektivet. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Fel! Okänt namn

13 Scenkonsten

I Sverige finns ett starkt och brett intresse för teater, dans, musikteater och andra former av scenkonst. Intresset för former som nycirkus och performance och samarbeten över gränserna mellan scenkonst, musik och bildkonst växer. Ändå finns många människor som inte tar del av scenkonstens utbud och det finns behov av att öka tillgängligheten, geografiskt och ekonomiskt. För att förbättra möjligheterna för dans och teater att nå ut avsätter vi i vår budget medel för att alla län ska kunna inrätta konsulenttjänster inom teater och dans.

14 Bild och form

I vår tid där allt ska förvandlas till varor riskerar även bildkonsten att allt mer dras in i detta och reduceras till en vara bland andra varor på marknaden. Där märks inte konstens avgörande betydelse för människan och det samhälle hon vill bygga. I stället blir konstnärliga produkter investeringsobjekt och status för det fåtal som har råd. Klyftan mellan privat besuttenhet och allmänna behov vidgas och djupnar.

Bild- och formkonstnärernas arbets- och levnadsvillkor är avgörande för vilken mångfald och kvalitet som ska finnas på konstscenen. De har de lägsta och mest osäkra inkomsterna av alla konstnärsgupper. Vi måste på de olika nivåerna i samhället genomföra reformer som ger bildkonstnärerna drägliga arbetsvillkor samtidigt som vi skapar möjligheter för främst barnen, men också alla andra grupper i samhället, att få tillgång till det som konstnärerna skapar och ges möjligheter att måla, rita, forma, slöjda och utveckla den egna kreativiteten. Vänsterpartiet vill därför höja utställarersättningen och stödet till kollektivverkstäder. Vad som ovan anförs om inriktningen på stödet till bild- och formkonst bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

15 Kulturen – en livsnerv i hela landet

Kulturen har en given roll såväl för landsbygden som för storstädernas förorter. En ort med rikt och varierat kulturliv genererar engagemang och trivsel för medborgare, men även för besökare och turister som vill ta del av den. Vänsterpartiet värnar därför ett rikt kulturliv för landsbygdskommuner och storstadsförorternas framtida utveckling. Teater och dans ska finnas i hela landet. Den regionala spridningen är ett nationellt ansvar och staten måste garantera finansieringen. Digitalbio i hela landet bör främjas, så att även mindre orter men också storstädernas förorter kan ta del av den bredd i filmutbudet som finns i storstädernas citykärnor. Det bör riksdagen som sin mening ge regeringen tillkänna.

En annan viktig fråga för Vänsterpartiet är kultur- och musikskolorna som ska finnas över hela landet, hålla en god kvalitet och vara tillgängliga för alla, oavsett var man bor i landet. Denna fråga utvecklas mer i annan motion. Vänsterpartiet anser att regeringen ska ta ett nationellt ansvar och återkomma inom mandatperioden med förslag som garanterar det som nämns ovan.

16 Umeå – Europas kulturhuvudstad 2014

Förberedelserna i Umeå för kulturhuvudstadsåret 2014 är i full gång. Mängder av idéer prövas och ambitionerna är tydliga: Umeå ska bjuda på ett år då kulturen genomsyrar samhällslivet och berikar människors vardag samtidigt som det blir många tillfällen till fest. Det samiska kulturarvet kommer att spela en central roll under kulturhuvudstadsåret och många investeringar görs som invånare och besökare kommer att få stor glädje av många år framåt.

När Stockholm var Europas kulturhuvudstad avsatte den dåvarande regeringen 170 miljoner kronor (omräknat till dagens penningvärde) som ett stöd till stadens egna satsningar. Regeringen meddelade i september att 80 miljoner kronor (varav fem ska fördelas av Kulturrådet) har avsatts till Umeå som statligt stöd.

Skillnaden är stor och kan inte enbart förklaras av att det numera är två städer som delar på titeln – 2014 är både Umeå och Riga kulturhuvudstäder. Umeå kommun satsar själv 100 miljoner kronor och hade räknat med ett mer generöst stöd från nationell nivå.

Vänsterpartiet anser att Umeå som kulturhuvudstad 2014 är en nationell angelägenhet. Det är inte rimligt att stödet från staten endast uppgår till 47 procent av det stöd som Stockholm erhöll 1998. Vänsterpartiet föreslår därför att ytterligare 20 miljoner kronor, sammanlagt 100 miljoner kronor, avsätts i stöd till Umeå som Europas kulturhuvudstad 2014.

Stockholm den 27 september 2012

Lars Ohly (V)

Bengt Berg (V)

Amineh Kakabaveh (V)

Lena Olsson (V)

Marianne Berg (V)

Eva Olofsson (V)

Mia Sydow Mölleby (V)